

у тому числі і кілька цінних екземплярів. Враховуючи санітарно-гігієнічну та естетичну роль хвойних міста Трускавця, а особливо незначне поширення окремих видів (*Chamaecyparis lawsoniana* 'Argeneta'(Smith), *Tsuga canadensis* (L.) Carr., *Taxus baccata* 'Aureo-variegata', *Juniperus sabina* 'Variegata') необхідно, на наш погляд, провести їх паспортизацію та забезпечити охорону як своєрідних заповідних об'єктів.

Література

1. **Липа О.Л.** та ін. Визначник хвойних рослин: Навч. посібник/ О.Л. Липа, І.С. Івченко, Т.А. Решетняк. – К.: Вища шк, 1993. – 187 с.
2. **Плоды и семена** деревьев и кустарников, культивируемых в Украинской ССР/ Кохно Н.А., Курдюк А.М., Дудик Н.М. и др.; Под ред. Н.А. Кохно. – АН УССР. Центр. респ. ботан. Сад. – К.: Наук. Думка, 1991. – 320 с.
3. **Визначник рослин** Українських Карпат. Під ред. В.І. Чопика. – К.: Наук. думка, 1977.
4. **Pelczar Z.** Historia rozwoju Truskawca i ulepszenia lat ostanich// Przegląd Zdrojowo-Kapielowy i Przewodnik turystyczny. – Krakow, 1909, – N6. – [odbitka. – Krakow, 1909].

УДК 634.017:712.4

Асист. Р.Б. Дудин – УкрДЛТУ

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

Розглянуто проблеми, пов'язані із станом Стрийського парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва державного значення. Також звертається увага на парк ім. Івана Франка та парк "Високий Замок" як на об'єкти, що заслуговують присвоєння їм статусу пам'ятки державного значення та встановлення спеціального охоронного режиму.

Ключові слова: пам'ятка садово-паркового мистецтва, охорона, парковий фітоценоз.

Assist. R.B. Dudyn – USUFWT

The problems of protection of monuments park and garden art of the state and regional meaning

Here are depicted problems, that are related with conditions of Strij park a monument of monument of garden and park art of state importance. Here is also made accent on Franko and "Vysokyj Zamok" parks, as an objects that deserve to have state importance and special protective regime.

Keywords: monument of park and garden art, protection, part phytocenosis.

Серед великих міст України, що володіють багатьма відомими парковими комплексами, місто Львів містить на своїй території усього одну пам'ятку садово-паркового мистецтва державного значення – це Стрийський парк, який є окрасою нашого міста, улюбленим місцем відпочинку його жителів та одним з найбільш відвідуваних туристами об'єктів. Однак, цей парк, що знаходиться поруч у списку пам'яток з такими перлинами як "Софіївка", "Олександрія", "Тростянець", "Качанівка" тощо, зазнає відчутних збитків через недостатність догляду за насадженнями та територією в цілому, а також через недбалість міських чиновників.

У більш ранніх публікаціях були підняті питання стану паркових насаджень та елементів благоустрою, зокрема про зруйновані романтичні "Руїни" та два фонтани на липовій алеї [2]. Надалі залишається відкритим питання реконструкції насаджень Стрийського парку, оскільки, зважаючи на їх по-

важний вік, тут відзначені процеси деградації, що призводять до зникнення цінних у таксономічному відношенні видів рослин, перетворенні ландшафтів із паркових у лісові чи лучні, зміна типових паркових фітоценозів на стихійні, утворені малоцінними породами-"агресорами", що може істотно вплинути на зовнішній вигляд парку.

Та поряд з цими проблемами на сьогодні у парку виникла проблема відчуження території під будівництво, що є недопустимим у межах земельних ділянок пам'ятки садово-паркового мистецтва державного значення.

Справа в тому, що неподалік пам'ятника Я. Кілінському колись був літній ресторан "Зелений гай", невелика будівля із столиками надворі. Однак, як зазначає Б. Куфрик ("Бізнесмени окупують парки", газета "Експрес", № 32 від 12.08.2004), у 2003 р. з дозволу депутатів міської ради ТзОВ "Монте-Крісто" отримало земельну ділянку площею 0.065 га і почало нібито відбудову цього ресторану, причому будівля виявилася втричі більшою за попередню, що відчутно псує ландшафтну цілісність цієї частини парку. Крім того, будівельні роботи призводять до погіршення стану прилеглих насаджень, які внаслідок роботи техніки та великого скупчення людей зазнають дигресійного впливу, що може призвести до їх загибелі. Поряд з цим, введення у парковий ландшафт нових архітектурних елементів не завжди є вдалим, оскільки вони важко вписуються у сформовані протягом тривалого часу композиції.

На сьогодні триває боротьба між тими, хто вболіває за долю цього безцінного куточка природи, та міськими чиновниками, для яких це просто прибутковий шмат землі. На думку спеціалістів у галузі садово-паркового будівництва, усі міські паркові насадження, включаючи і пам'ятки садово-паркового мистецтва (як державного, так і місцевого значення), повинні охоронятися законодавством України як заповідні території, що передбачає заборону будь-якого будівництва і навіть режимний характер відвідування території парку.

Важливим питанням на сьогодні є стан інших львівських парків, які, на нашу думку, заслуговують надання їм статусу пам'ятки державного значення. Це, зокрема, такі парки, як "Високий Замок" та парк ім. Івана Франка. Наведемо кілька коротких обґрунтувань цього твердження.

По-перше, обидва ці об'єкти входять в межі території, яка, включаючи пам'ятки архітектури, віднесена до Списку Світової Культурної Спадщини ЮНЕСКО (рис. 1) [4].

По-друге, кожен з цих парків сам по собі являє цінний зразок садово-паркового будівництва, вартий запровадження на їх території особливого охоронного режиму, як це робиться у парках-пам'ятках державного значення.

Як зазначають Т.М. Максим'юк та М.В. Бевз (2002), багата історія та значна архітектурно-ландшафтна цінність ставить львівський парк ім. Івана Франка у число найбільш цікавих старовинних міських парків України [5]. Необхідно сказати, що він є найстарішим міським парком на території нашої держави, а крім того, має ще досить цікаву і барвисту історію. З моменту закладання (друга половина XVI ст.) цей парк мав вигляд італійського регулярного саду, від 1614 року майже 160 років він був монастирським садом у володінні монахів-єзуїтів, пізніше (від 1799 р. до середини XIX ст.), коли

його власником став Й. Гехт, парк розвивається у класицистичному стилі, і, на кінець, у 1855 р. К. Бауер, міський садівник, переплановує парк в англійському (пейзажному) стилі. До наших днів парк зазнав ще декілька реконструкцій, однак сьогодні він має вигляд типового пейзажного парку, регулярним елементом якого є тільки головна паркова алея. Таким чином, парк несе на собі відбиток різних стилів садово-паркового будівництва.

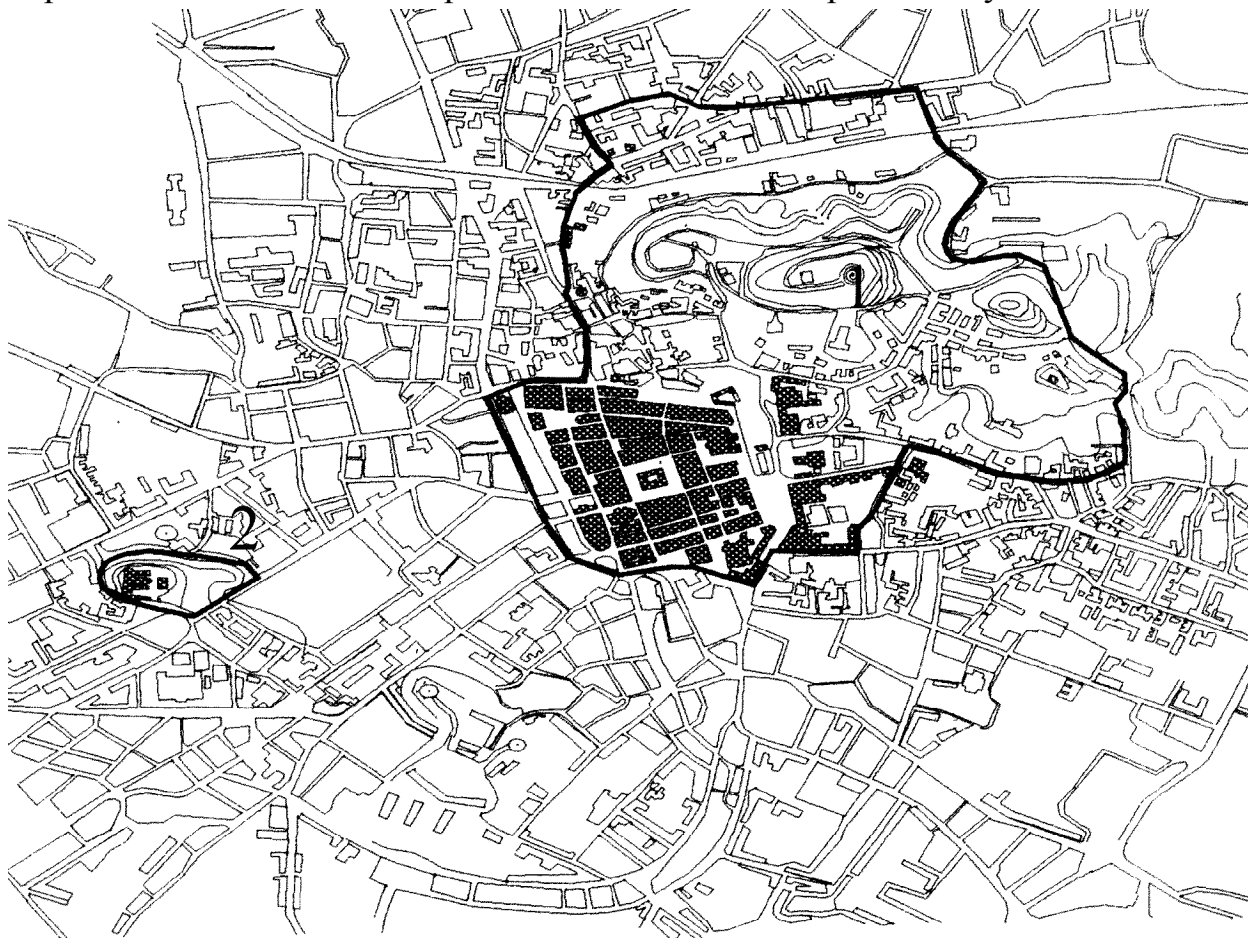

Рис. 1. Межі території історичного центру Львова, що входить до Списку Світової Спащини ЮНЕСКО: 1 – парк "Високий Замок"; 2 – парк ім. Івана Франка

На сьогодні парк ім. Івана Франка з усіх боків оточений транспортними магістралями та забудовою різного функціонального призначення (університет, готель "Дністер", управління Львівської залізниці, житлові будинки тощо), що, фактично, сильно впливає на стан насаджень і саме паркове середовище, оскільки будучи невеликим за площею (близько 12 га), парк страждає від різноманітних шкідливих забруднень та надмірного рекреаційного навантаження.

Не менш цікавим з погляду історії міста є й парк "Високий Замок", закладений у 1835 р. Як свідчать історичні джерела, тут у 1360 р. польський король Казимир побудував на місці княжої оборонної фортеці замок, залишки якого проіснували майже до кінця XVIII ст. У 1840-х роках, коли з верхівки Княжої гори брали землю для засипання глибокого яру, а також камінь для будівництва, фортечні стіни були майже повністю розібрані. На сьогодні на цій горі залишилося тільки кілька фрагментів замкових стін. Проте найбільших збитків "Високий Замок" зазнав під час насипання у 1869 р. кіпця на честь 300-річчя Люблінської унії, коли були знищені видатні археологічні пам'ятки минулого [1].

Археологічні дослідження, проведені на Високому Замку у 1956-1957 рр., 1975-1978 рр. та 1984-1985 рр. науковцями Інституту українознавства НАН України за участю спеціалістів регіонального інституту "Укрзахідпроект-реставрація" виявили рештки князівського палацу XI-XII ст., багато зброї – стріли, наконечники, списи тощо [6].

Окрім пам'ятки археології, парк "Високий Замок" представляє також цінність як пам'ятка садово-паркового мистецтва. Ще у 1853 р., за даними Я. Лангнера, тут налічувалося понад 45 видів деревних і чагарникових порід [3]. У парку багато старовікових дерев, зокрема каштанова алея, що веде до будиночка садівника, а також ясени, буки, клени тощо. Найбільш відвідуваним місцем парку є, мабуть, оглядовий майданчик на вершині гори, звідки відкривається чудова панорама міста, причому мало яке місто на Україні володіє таким чудовим рекреаційним об'єктом.

Необхідно додати, що парк "Високий Замок" разом з регіональним ландшафтним парком "Знесіння", на території якого багато археологічних, геологічних і ландшафтних пам'яток, та парком "Шевченківський гай" з його Музеєм народної архітектури та побуту, формують досить цікавий у науково-пізнавальному, рекреаційному та туристичному плані природний комплекс, вкрай важливий як для гостей, так і для самих мешканців міста.

Література

1. Бандрівський М. Про копець на Високому замку. – "Галицька брама", № 12, лютий, 1996.
2. Дудин Р.Б. Стан насаджень Стрийського парку м. Львова та проблеми його реконструкції// Наук. вісник УкрДЛТУ: Проблеми урбоєкології та фітомеліорації. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.5. – С. 85-89.
3. Кучерявий В.П. На зелених орбітах Львова. – Львів: вид-во "Каменярь", 1972. – 108 с.
4. Львів вартий світового визнання/ Р. Могитич, Л. Онищенко, Г. Яремич. – Журнал "Архітектурний вісник", 1997, № 2-3. – С. 34-39.
5. Максим'юк Т.М., Бевз М.В. Проблеми реставрації пам'яток садово-паркової архітектури (на прикладі першого міського саду XVI-XIX ст. – парку ім. Івана Франка у м. Львові). – Журнал "Будуємо інакше", 2002, № 4. С. 44-46.
6. Могитич І. Муровані укріплення княжих часів на Високому Замку. – "Галицька брама", № 12, лютий, 1996.

УДК 620*27:634.017

*Аспір. Н.П. Ковальчук – Волинський державний
університет ім. Лесі Українки*

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ М. ЛУЦЬКА ЯК ОБ'ЄКТИ ЗАПОВІДАННЯ І ОХОРОНИ

Висвітлюється історія і сучасний стан озеленення, розглядаються питання охорони зелених насаджень.

Ключові слова: зелені насадження, дерева-довгожителі.

Doctorate N.P. Kovalchuk

Green zone plantations in Lutsk as objects for conservation and protection

The inventory of old growing and exotic trees in Lutsk city has been presented.

Keywords: green belt, nature protection recreation, old growing trees.